

Program własny
zajęć artystyczno-terapeutycznych

„Twórcza wyobraźnia”

Program realizowany w ramach zajęć dodatkowych
w Szkole Podstawowej nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi
w Cieszynie

Opracowała: Klaudia Krawczyk

Spis treści:

1. Wprowadzenie
2. Charakterystyka programu
3. Cele programu
4. Metody, techniki i formy pracy
5. Materiały i środki dydaktyczne
6. Przykładowa tematyka zajęć
7. Ewaluacja

1. Wprowadzenie

Okres edukacji wczesnoszkolnej to istotny etap w rozwoju dziecka. Czas ten jest bardzo bogaty pod względem przemian rozwojowych, szczególnie w sferze poznawczej, społecznej, moralnej i emocjonalnej. Wczesny wiek szkolny określany jest często jako wiek ekspresji, ponieważ dzieci na tym etapie rozwoju cechuje silna potrzeba wyrażania własnych przeżyć przez zabawę i działalność twórczą. Aktywność twórcza jest warunkiem rozwoju człowieka i prawidłowej regulacji jego stosunków z otoczeniem.

Wszelkie działania edukacyjne i wychowawcze podejmowane wobec dzieci w wieku wczesnoszkolnym powinny być skorelowane z czynnościami terapeutycznymi. Mianem terapii określa się działania „naprawcze”, czyli pewien proces, który ma na celu eliminowanie problemów, trudności oraz niepowodzeń. W tym celu wykorzystywana jest arteterapia, czyli forma oddziaływania terapeutycznego poprzez sztukę.

Zajęcia arteterapii pozwalają na wykorzystanie sztuki w celach leczniczych i stymulujących rozwój dziecka. Arteterapia pomaga uzewnętrznić emocje, pragnienia, dążenia, myśli. Jest formą komunikacji z samym sobą i z innymi ludźmi. Dzięki działaniom artystycznym i terapeutycznym można kształtować i rozwijać inteligencję emocjonalną a szczególnie takie jej aspekty, jak rozpoznawanie własnych stanów emocjonalnych oraz wyrażanie ich w społecznie akceptowany sposób. Sztuka pozytywnie wpływa również na samoocenę i poczucie własnej wartości.

Różnorodność form artystycznych pozwala na wyodrębnienie kilku obszarów działań arteterapeutycznych. Wśród nich można wyróżnić: muzykoterapię, teatroterapię, chromoterapię, biblioterapię, oraz terapię z wykorzystaniem sztuk plastycznych takich jak malarstwo, rzeźba, grafika.

Bajki pełnią istotną rolę w życiu najmłodszych: wspierają rozwój, kształtują osobowość, ale także pomagają w trudnych sytuacjach, którym każde dziecko musi stawić czoła, szczególnie

w okresie wczesnoszkolnym. Za pomocą bajki terapeutycznej dziecko może zaspokoić swoje psychiczne potrzeby, bajka daje wsparcie, wzmacnia poczucie akceptacji i bezpieczeństwa. Bajkoterapia wspiera proces terapeutyczny i oddziałuje leczniczo poprzez odpowiedni dobór literatury. Odgrywa także znaczącą rolę w rozwoju osobowym. Pomaga w budowaniu zasobów osobistych, które tworzą się w wyniku zdobywania doświadczeń. Zasoby osobiste to takie elementy, jak np.: wiedza, umiejętności, ale także sposoby radzenia sobie w różnych sytuacjach. Zatem wszystkie te czynniki, które budują osobowość.

Kolejną a zarazem najbardziej powszechną z metod arteterapii jest terapia z wykorzystaniem sztuk plastycznych. Tutaj znaczenie ma nie tylko forma i efekt końcowy, ale przede wszystkim sposób pracy, ekspresja i podejście do tworzenia. Podczas ekspresji plastycznej można wykorzystać szereg różnych technik na przykład malowanie farbami za pomocą rąk, stóp, palców, malowanie mokre na mokrym, rysowanie ołówkiem, pastelami, szkic ołówkiem. W sztukach plastycznych istotne znaczenie mają również wykorzystane przez dziecko kolory, bowiem barwy po które sięga mogą odzwierciedlać aktualny nastrój. Już od wielu lat znane jest leczenie kolorami zwane chromoterapią. Użyte w pracy plastycznej kolory jak również kolory w których przebywamy i którymi chętnie się otaczamy mają wpływ na aktualny stan i samopoczucie - głównie psychiczne.

Kolejną formą oddziaływania terapeutycznego jest teatr. Spontaniczne przedstawienie teatralne, wykorzystanie dramy czy pantomimy sprzyjające odreagowaniu stłumionych emocji, konfliktów.

Zajęcia arteterapii niosą wiele wartości pozytywnych pozwalają na wykorzystanie sztuki w celach leczniczych i stymulujących rozwój dziecka we wszystkich sferach.

2. Charakterystyka programu

Nazwa szkoły: Szkoła Podstawowa nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Cieszynie

Autor: mgr Klaudia Krawczyk

Tytuł: Twórcza wyobraźnia

Data wprowadzenia: wrzesień 2017

Data zakończenia: czerwiec 2018

Program zajęć artystycznych z elementami arteterapii przeznaczony jest dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Cieszynie. Zajęcia prowadzone są bezpłatnie jako dodatkowe zajęcia pozalekcyjne dla uczniów klas I-III. Przeznaczone są zarówno dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego jak również dla wszystkich dzieci chętnych do uczestniczenia w takich zajęciach.

Sztuka i ekspresja twórcza stanowią istotny czynnik rozwoju dziecka, bowiem akt tworzenia dzieła angażuje wiele funkcji człowieka, podczas tej czynności zaangażowana jest nie tylko motoryka czyli ręce, palce czy stopy, ale również zmysły, umysł, inteligencja, wyobraźnia, intuicja, i percepcja.

Założeniem programu jest rozwijanie ekspresji twórczej i umiejętności artystycznych, pogłębianie zainteresowań dzieci, rozwijanie zdolności percepcyjno – poznawczych, pogłębianie wiedzy uczniów oraz dostarczanie pozytywnych bodźców. Zajęcia są dostosowane do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów.

Artystyczne zajęcia pozalekcyjne stanowią atrakcyjną i pożyteczną formę spędzania czasu wolnego, pozytywnie wpływają na ogólny rozwój uczniów oraz ich integrację. Zajęcia odbywają się w wymiarze jednej godziny tygodniowo.

3. Cele

Cele ogólne

- Stymulowanie wszechstronnego rozwoju dziecka poprzez kształcą i wychowawcze wartości działań plastycznych, muzycznych i teatralnych.
- Nabywanie umiejętności współpracy w grupie.
- Rozwijanie sprawności manualnej.
- Rozwijanie ekspresji twórczej i kreatywnego myślenia.
- Kształtowanie pozytywnego obrazu siebie i rozbudzanie wiary we własne siły.
- Rozwijanie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach.
- Poznanie różnych technik działalności artystycznej.
- Redukcja zachowań niepożądanych.
- Wzbogacanie wiedzy z zakresu społeczno-przyrodniczego.

Cele szczegółowe

Uczeń:

- potrafi nawiązywać pozytywne relacje międzyludzkie,
- zna i stosuje zasady zgodnej współpracy w grupie,
- przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny podczas pracy
- zna różnego rodzaju techniki artystyczne, narzędzia i materiały plastyczne potrafi posługiwać się nimi
- wykorzystuje różnorodne formy artystyczne w celu wyrażenia własnych uczuć,
- dostrzega piękno otaczającego świata,
- rozpoznaje i nazywa emocje,
- zna swoje pozytywne cechy,

- aktywnie uczestniczy w zajęciach,
- wypowiada się na określone tematy,
- potrafi samodzielnie wykonać zadanie i bierze za nie odpowiedzialność,
- wykorzystuje fantazję, precyzję i kreatywność (na miarę własnych możliwości) podczas samodzielnej pracy.

4. Metody, techniki i formy pracy

Szczególnie istotny w pracy z dziećmi jest dobór właściwych metod. Metody stosowane podczas zajęć uzależnione są od właściwości psychofizycznych dziecka, od ilości dzieci, od zamierzonego celu i rodzaju danej działalności.

Rodzaje zajęć w obrębie arteterapii

- Terapia przez sztuki plastyczne
- Terapia przez sztuki użytkowe
- Muzykoterapia
- Bajkoterapia
- Filmoterapia
- Teatrotterapia
- Choreoterapia

Ze względu na specyfikę zajęć główne metody wykorzystywane podczas pracy z dziećmi to metody praktycznego działania oparte na samodzielnej aktywności, analizie własnych dzieł, artystycznych działań w grupie. Przydatne również są metody problemowe oparte na dyskusji, rozmowie, eksperymentach i aktywizującej działalności uczniów. Pomocne są także metody podające takie jak pogadanka czy opowiadanie, a także metody eksponujące oparte na pokazie i projekcji. Pozytywne efekty przynoszą zajęcia, podczas których wykorzystywana jest różnorodność metod, technik i form pracy.

Techniki w obrębie terapii przez sztuki plastyczne

- malarstwo
- rysunek
- wycinanki
- praca na materiale naturalnym
- rzeźba
- witraż
- plakat

- dekorowanie

Techniki w obrębie bajkoterapii

- czytanie tekstów
- słuchanie tekstów, fragmentów bajek terapeutycznych: relaksacyjnych, psychoterapeutycznych, psychoedukacyjnych
- tworzenie bajek

Techniki w obrębie teatroterapii

- drama
- psychodrama
- pantomima

Techniki w obrębie muzykoterapii

- bierny odbiór muzyki: relaksacyjnej, wyciszającej, pobudzającej
- aktywne tworzenie muzyki poprzez śpiew, komponowanie, grę na instrumentach
- gry i zabawy ruchowe przy muzyce

Formy pracy:

- ◆ indywidualna
- ◆ grupowa
- ◆ zbiorowa

5. Materiały i środki dydaktyczne

Kredki świecowe, ołówek, mazaki, farby plakatowe, kubeczki, pędzle, farby do malowania palcami, flamastry, czarny tusz, plastelina, modelina, mydło, glina rzeźbiarska, papier kolorowy, blok biały, brystol, szary papier, gazety, tektura, pasta do zębów, klej, nożyczki, patyczki do uszu, talerzyki papierowe, mydło, materiał naturalny (liście, kasza, jarzębina, pestki dyni, słonecznika), pojemniki szklane, papierowe, plastikowe, tkanina, nici, masa solna, patyczki, balony, szablony, guziki, gotowe rekwizyty, materiał, bibuła, bajki terapeutyczne, szarfy, chusty do ćwiczeń, papierowe znaki drogowe.

6. Przykładowa tematyka zajęć

Wrzesień

Temat zajęć	Przebieg i czynności uczniów	Umiejętności uczniów	Środki i materiały
„Zdjęcie z wakacji”	Rozmowa na temat spędzania czasu wolnego podczas wakacji. Malowanie wakacyjnych wspomnień techniką kropek za pomocą farb plakatowych z wykorzystaniem patyczków do uszu. Analiza wykonanej pracy.	Ilustracja plastyczna własnych przeżyć. Utrwalenie miejsc wakacyjnego pobytu: morze, góry, jeziora, miasto, wieś.	Kartki z bloku technicznego farby plakatowe, patyczki do uszu, kubeczki z wodą.
„Jaki jestem?”	Wspólne odrysowanie sylwetki dziecka na arkuszu szarego papieru. Malowanie w konturach sylwetki cech, zainteresowań, ulubionych aktywności dziecka. Wspólna analiza twórczości. Rozmowa na temat swoich zainteresowań.	Umiejętność mówienia o sobie i swoich zainteresowaniach. Samodzielne myślenie i kreatywności.	Arkusz szarego papieru, pastele olejne.
„Moja droga do szkoły”	Rozmowa na temat bezpieczeństwa. Zabawy w odtwarzanie drogi do szkoły. Odegranie scenek z różnymi sytuacjami drogowymi – jak zachować się podczas przechodzenia przez jezdnię, po której stronie drogi chodzimy, jak należy zachowywać się będąc uczestnikiem ruchu drogowego.	Utrwalanie kierunków prawo i lewo. Przypomnienie zasad bezpieczeństwa podczas poruszania się po drogach. Aktywny udział w zabawach. Integracja z grupą.	Znaki drogowe wykonane z papieru.
„Moja okolica”	Wykonanie przestrzennej makiety najbliższej okolicy. Malowanie jezdni i trawników. Ustawianie budynków z figur przestrzennych. Rozmowa podsumowująca.	Określanie kształtów budynków. Rozwijanie wyobraźni przestrzennej. Zgodna współpraca w grupie.	Arkusze bloku technicznego farby, pudełka po zapalkach, papier kolorowy.

Październik

„Jesienny stworek”	Bajka terapeutyczna „Czego się boimy”. Rozmowa na temat bajki. Stworzenie stworka z wykorzystaniem jesiennych	Umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych	Książka, liście, farby, kartka z bloku
--------------------	---	--	--

	liści. Przyklejanie liści na kartkę papieru oraz malowanie dodatkowych elementów, tak aby powstał jesienny stworek.	i stresowych.	technicznego.
„Jesienny bukiet”	Rozmowa na temat techniki frottage. Szkicowanie jesiennego bukietu za pomocą odbijania liści według własnego pomysłu.	Znajomość techniki plastycznej frottage. Kreatywność, twórcze myślenie.	Liście, kredki, blok rysunkowy.
„Jesienne drzewo”	Rozmowa na temat barw jesieni. Wykonanie jesiennego drzewa z wykorzystaniem materiałów naturalnych pestek dyni, słonecznika, malowanie drzewa farbami akrylowymi.	Określanie barw ciepłych i zimnych. Rozwijanie sprawności manualnej w zakresie ruchu pęsetkowego.	Farby, kartka z bloku, pestki dyni, słonecznika, liście, sznurki.
„Znam swoją wartość”	Bajka terapeutyczna M.Molickiej „Bajka o pszczołce” Rozmowa na temat usłyszonej bajki, losy głównej bohaterki. Burza mózgów. Rysunek „moje pozytywne cechy”. Odrysowanie dłoni i wypisanie na konturach palców pozytywnych cech.	Wiara we własne siły. Budowanie pozytywnego obrazu siebie.	Książka, kartka papieru kolorowego, nożyczki, mazak.

Listopad

„Jesienny witraż”	Dyskusja metoda burzy mózgów do hasła witraż. Przedstawienie za pomocą bibuły motywów jesiennych w technice witrażu.	Aktywny udział w dyskusji. Przypomnienie techniki witrażu. Kreatywność.	Papier kolorowy, nożyczki, bibuła, klej.
„Święto Niepodległości”	Rozmowa na temat święta 11 Listopada, dyskusja na temat symboli narodowych. Wykonanie symboli narodowych do wyboru flaga, godło.	Wiadomości dotyczące symboli narodowych. Aktywna wypowiedź. Rozwijanie motoryki.	Papier kolorowy, kartki papieru, szablony, nożyczki, klej, drewniane patyczki.
„Postacie z bajek”	Wykonanie ulubionej postaci z bajek za pomocą materiałów. Określanie faktury materiałów.	Umiejętność określania faktury materiału np. miękkie, szorstkie, gładkie. Rozpoznaje podstawowe	Różne materiały tekstylne, nożyczki, klej kartka, papieru.

		materiały np. bawełna, wełna. Ekspresja twórcza.	
„Relaks”	Ćwiczenia rozluźniające, wysłuchanie bajki relaksacyjnej w wygodnej pozycji leżącej na materacu. Rozmowa na temat bajki. Ćwiczenia oddechowe, relaksujące, masażyki.	Relaksacja, wyciszenie, rozluźnienie napięć. Zgodna współpraca, integracja grupy.	Magnetofon, muzyka wyciszająca, książka.

Grudzień

„Zimowy krajobraz”	Rozmowa na temat zimowego krajobrazu. Wykonanie rysunku białą kredą na czarnej kartce papieru.	Wiadomości na temat zmian zachodzących w przyrodzie zimą. Twórcza ekspresja.	Czarna kartka, kreda.
„Świąteczne dekoracje”	Wykonanie ozdób choinkowych i dekoracji Bożonarodzeniowych. Wykonanie choinki z odrysowanych dłoni, przyklejanie na brystol, ozdabianie drzewka.	Zgodna współpraca w grupie, kreatywność.	Materiały naturalne, wstążka, patyczki, papier kolorowy, brystol.
„Świąteczne zwyczaje”	Teatr pantomima, scenki związane ze świętami i zwyczajami Bożonarodzeniowymi,	Rozwijanie kreatywnej ekspresji twórczej, zdolności teatralnych. Poznanie zwyczajów świątecznych.	

Styczeń

„Sztuczne ognie”	Rozmowa na temat sylwestrowej nocy i zwyczajów. Wydrapywanka na podkładzie z kredek świecowych.	Rozwijanie kreatywnej ekspresji twórczej i samodzielności. Aktywna wypowiedź.	Kredki świecowe, spinacz, kartka papieru, czarny tusz.
„Maska karnawałowa”	Rozmowa wprowadzająca na temat techniki quillingu oraz karnawałowych przebrań. Wykonanie masek karnawałowych i ozdabianie ich według własnego pomysłu techniką quillingu.	Aktywna wypowiedź. Kreatywność i twórczość. Poznanie techniki quillingu.	Klej, szablon maski, papier kolorowy paski do quillingu.

„Karnawał na świecie”	Rozmowa na temat zwyczajów karnawałowych. Taniec do wybranych utworów. Taniec dowolny z wykorzystaniem przyrządów.	Swobodna ekspresja ruchowa do utworów o różnym nastroju.	Kolorowe szarfy, odtwarzacz CD.
-----------------------	--	--	---------------------------------

Luty

„Walentynkowe serca”	Rozmowa na temat walentynek i sposobów wyrażania sympatii wobec innych Wykonanie walentynkowego prezentu z masy wolnej i ozdabianie go według własnego pomysłu.	Aktywny udział w dyskusji. Rozwijanie sprawności motorycznej poprzez ugniatanie masy solnej. Kreatywność i samodzielne myślenie.	Masa solna, koraliki, cekiny, farbki.
„Pracownia rzeźbiarza”	Swobodna wypowiedź z wykorzystaniem metody burzy mózgów na temat rzeźb. Poznawanie narzędzi rzeźbiarskich. Wykonanie rzeźby z mydła.	Zapoznanie z techniką rzeźbienia. Znajomość podstawowych narzędzi rzeźbiarskich.	Mydło, spinacz, spinki.

Marzec

„Wytańcz emocje”	Rozmowa na temat emocji. Pantomima związana z emocjami, nazywanie emocji. Wyrażanie emocji za pomocą tańca.	Kreatywna działalność twórcza. Umiejętność nazywania, określania i wyrażania emocji.	CD z muzyką o różnym nastroju.
„Nasza muzyka”	Ćwiczenia wprowadzające przy muzyce. Rozmowa na temat muzyki. Wykonanie instrumentu muzycznego z odpadów plastikowych.	Komponowanie własnego utworu. Aktywne działanie twórcze.	Pojemniki, plastikowe kubeczki, balon, papier kolorowy.
„Wiosenny wazon”	Rozmowa na temat decoupage, oglądanie przedmiotów ozdobionych tą techniką. Ozdabianie szklanej butelki za pomocą decoupage.	Zapoznanie z techniką ozdabiania decoupage.	Szklany wazon lub butelka, farba, serwetki, klej, nożyczki.
„Wiosenne kwiaty”	Wykonanie wiosennej łąki na arkuszu szarego papieru	Zgodna współpraca	Arkusz szarego

	techniką malowania bibułą. Rozpoznawanie i nazywanie wiosennych kwiatów.	w grupie. Rozpoznawanie wiosennych kwiatów.	papieru, bibuła, woda.
--	---	--	---------------------------

Kwiecień

„Wielkanocna pisanka” cz.1	Rozmowa na temat technik ozdabiania pisanek. Wykonanie konstrukcji pisanki techniką papermache.	Znajomość tradycji i sposobów ozdabiania pisanek w Polsce.	Balon, gazety, klej, woda.
„Wielkanocna pisanka” cz.2	Ozdabianie wcześniej przygotowanej pisanki, techniką dowolną: wyklejanie, malowanie.		Koraliki, cekiny, papier kolorowy.
„Eko ludzik”	Rozmowa na temat dbałości o środowisko. Wykonanie ludzika z surowców wtórnych.	Świadomość dbałości o planetę i środowisko. Umiejętność wykorzystania surowców wtórnych.	Nakrętki, śrubki, sznurki.

Maj

„Maluj muzyką”	Malowanie pod wpływem muzyki, tematyka dowolna. Techniką mokre na mokrym. Praca kierowana aktualnym stanem emocjonalnym dziecka. Analiza twórczości, omawianie dzieła.	Swobodna ekspresja twórcza. Rozwijanie wypowiedzi. Umiejętność przedstawienia wrażeń słuchowych.	Kartka papieru, woda, akwarela.
„Dawne zawody”	Pogadanka na temat zawodów dawniej i dziś. Zabawa dramowa jaki to zawód. Praca techniką kolażu: w przyszłości chcę zostać.	Poznanie dawnych zawodów. Aktywna ekspresja.	Kartka papieru, klej, nożyczki, gazety.
„Portret dla mamy” cz.1	Wykonanie płaskorzeźby przedstawiającej mamę z masy solnej.	Umiejętność tworzenia płaskorzeźby. Aktywność w zajęciach.	Masa solna, kartka papieru.
„Portret dla mamy” cz2.	Ozdabianie wykonanej wcześniej płaskorzeźby, malowanie jej farbami.		Farba, pędzel, koraliki.

Czerwiec

„Teatr lalek” cz. 1	Wirtualny spacer po teatrze lalek (zasoby www.scholaris.pl) Wykonanie lalki teatralnej.	Znajomość charakteru pracy w teatrze lalek, rola aktora w teatrze lalek.	Drewniana łyżka, tkanina, bibuła, mazaki, nożyczki, klej, papier kolorowy.
„Teatr lalek” cz. 2 przedstawienie	Tworzenie treści przedstawienia teatralnego. Odgrywanie przedstawienia teatralnego z wykorzystaniem wykonanych lalek teatralnych.	Swobodna ekspresja, kreatywność, współpraca w grupie.	Lalki teatralne.

7. Ewaluacja

Ewaluacja wskazuje na osiągnięcia i umiejętności uczniów, pozwala na wykrycie braków w realizacji założonych celów. Ewaluacja odbywa się poprzez obserwację stosunków interpersonalnych na zajęciach, analizę prac plastycznych i innych wytworów uczniów oraz aktywność na zajęciach. Tematyka zajęć może ulec zmianie w związku z bieżącymi problemami, zainteresowaniami i potrzebami uczniów.

Literatura

Jabłońska A., Zabawy plastyczne dla małych i dużych, Warszawa 2005.

Kalbarczyk A., Zabawy ze sztuką. Podręcznik metodyczny dla nauczycieli, Kraków 2006.

Molicka M., Bajki terapeutyczne, Kraków 2002.

Stańko-Kaczmarek M., Arteterapia i warsztaty edukacji twórczej, Warszawa 2013.

www.arteterapia.pl

www.scholaris.pl